

טוב שם טוב | הרב מאיר שפירא מלובלין-מונסי חוזר להיכלו של ראש הישיבה, ושב

אני, הרב מאיר שפירא

הרב מאיר שפירא ממונסי הוא לא רק בעל שם זהה לרבי **מאיר שפירא מלובלין** זצ"ל כי אם גם מי שזכה לצקת מים על ידו וללמוד בישיבת חכמי לובלין שיסד • "מורי ורבי ירד לעולם בשביל שתי מטרות: הרמת קרנם של לומדי התורה, ורעיון הדף היומי; משהשלים את שליחותו, הסתלק מן העולם" • עכשיו, הוא ממתין בקוצר רוח לסיום הש"ס בשבוע הבא

ישראל בסר

צילום: מאיר הלטובסקי

אל ימי הפריחה וההתעוררות ביח"ל

שברחוב פולנוצנה 6. גם כאן, בלודז', היו לו דודים ודודות, שעל שולחנם היה סועד. הוא גם קיבל על עצמו משרה חלקית של שומר בחנות לקפוטות משי, ועל הדרך, גם למד לתפור.

"הייתה לי דרך של 45 דקות כל יום, עד ביתה של דודתי, שם אכלתי את ארוחת הצהריים. את הזמן הזה ניצלתי כדי לחזור על דפי גמרא בעל פה. היו ימים שלמדתי בהם גם 18 שעות, במאמץ להגשים את חלומי, להיכנס וללמוד בלובלין".

עם התקרב חג הפסח, ניצל מאיר את תושייתו כדי למצוא דרך לשוב הביתה. "היה תעריף מיוחד לתלמידים", הוא מספר. "על כל קבוצה של עשרה, האחד-עשר נסע בחינם, וכך, ארגנתי את העשרה הראשונים, כדי שאוכל לנסוע חינם". יצירתיות זו השתלמה לו, מכיוון שבדוברין התגוררה משפחת בן-דוד - שלמד בישיבה הגדולה בלובלין.

הוא נכשב בקסם תיאוריו של בן הדוד על החיים בישיבה, אך גם התאכזב מנחרצותו של הלה, שטען כי אין לו סיכוי להתקבל; הישיבה מלאה בבחורים, וההנהלה מתקשה להאכיל את כל הבחורים שכבר נמנו עימה. אולם, בן הדוד הציע למאיר רעיון: "בוא לישיבה בערב חג השבועות; אז, 'הרב' לא יוכל לשלוח אותך בחזרה. ומי יודע, אולי ברגע שכבר תהיה שם, יתנו לך להישאר".

מאיר קיבל את עצתו, ובערב שבועות נכנס לחדר הלימוד של הרב מלובלין, רבי מאיר שפירא. "הרב לגם אז מכוס הקפה שהיה מונח לפניו, וקיבל את פניו בחום. הסברתי לו שאני מעוניין במבחן כניסה, ופניו נעגמו.

"הוא הסביר, כי טרם פתח את הישיבה לבחורים חדשים מאז פסח, מכיוון שפשוט לא היה לו כסף לאוכל. הישיבה הייתה אז במצב קשה והוא לא יכול היה לקבל תלמידים חדשים".

מאיר'ל קיבל את החלטתו של הרב, אך נחוש היה להישאר בלובלין, עד שגם הוא יזכה להימנות עם תלמידי הישיבה. היו לו קרובי משפחה בלובלין שהעניקו לו את ארוחותיו, מה שאפשר לו ללמוד בישיבה, מבלי להיות עליה לנטל.

"דאגתי שהרב יפגוש בי בכל הזדמנות, כדי שהוא יבין שאינני אחד שאפשר לשלח סתם כך", הוא מפטיר.

תלמיד בלובלין

משגיח היה בישיבה - דמות עילאית, אולי יותר מלאך מאדם - הגה"ח רבי שימע'לה זליקובער קראו לו. רבי שימע'לה היה גאון עצום ומקובל גדול, שהיה בקיא הן בתורת הנגלה והן בתורת הנסתר. הוא הבחין בבחור הצעיר מדוברין.

"הוא ראה אותי יושב בחדר האוכל עם הבחורים האחרים, אבל לא אוכל כלום. הוא ניגש אליי ושאל מדוע אינני סועד עם יתר הבחורים. הסברתי, שעדיין לא התקבלתי לישיבה, ולכן אסור לי להשתתף בארוחות".

רבי שימע'לה שאל את הבחור לשמו.

- "קוראים לי מאיר'ל".

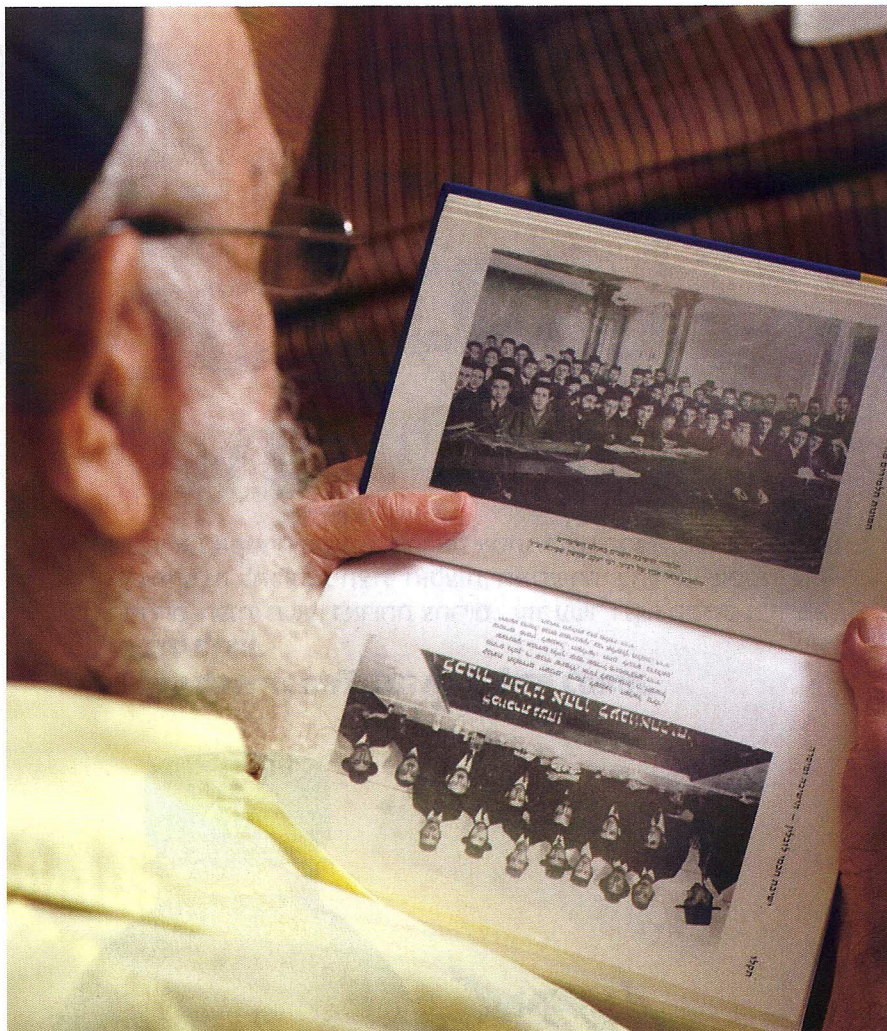
- "לא שאלתיך איך קוראים לך (ווי רופט מען

דיר). שאלתיך מה שמך (ווי אזוי הייסט דו!)".

- "חיים מאיר יחיאל".

סקרנותו של רבי שימע'לה ניצתה. "על שם השרף ממוגלניצא?"

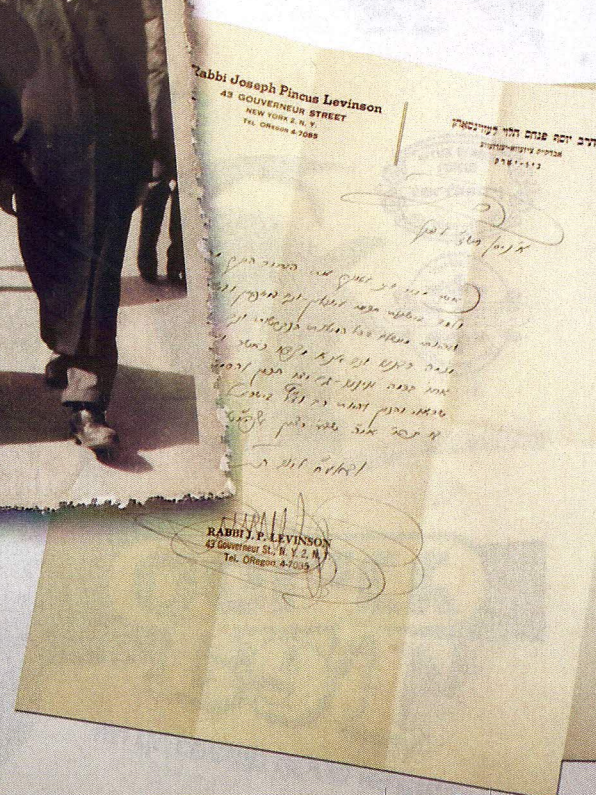
"כן", ענה הבחור. "הוא היה הסבא שלנו".

בחזרה אל הימים ההם. מעיין באלבום תמונות מישיבת יח"ל

חשבתי שאין לי סיכוי. תלמידי יח"ל בעיירה לובלין

"קראו לי מאיר שפירא הצעיר".
עם תמונת רבו ותמונה שלו
מתקופת לימודיו ב'חכמי לובלין'

"במשך השבוע היה ביח"ל מעט מאוד אוכל; אולי קצת לחם. בשבת היה בצל ופרוסת בשר דקה ושקופה כל כך, שכמעט ניתן היה לראות מבעדה!"

שם דקה. אפילו בשבתות הקיץ הארוכות, למדו הבחורים את המדרש על הפרשה, בקבוצות או בזוגות, כשהם נהנים גם מהלימוד הזה". כתלמיד רשמי בישיבה, הותר למאיר'ל להשתתף בארוחות בחדר האוכל של הישיבה, אבל למעשה, לא היה הרבה מה לאכול שם. "במשך השבוע היה ביח"ל מעט מאוד אוכל; אולי קצת לחם. בשבת היה בצל ופרוסת בשר דקה ושקופה כל כך, שכמעט ניתן היה לראות מבעדה!"

כאבו של הרב על המצב הכלכלי הקשה העיב עליו, ותווי פניו השמחים בדרך כלל, נחתמו בצער. "אלו היו זמנים קשים מאוד בפולין. העניות הייתה בשיאה. שמונים אחוז מהאוכלוסייה היהודית חיו במחסור, ועשרים האחוז הנותרים חיו בפחד מפני הצטרפות לשמונים האחוז האחרים."

עולם אחר

רבי שימע'לה היה זה שקיבל את מאיר'ל לישיבה, ולכן היה זה שנהג מנהג אפטרופוס כלפיו. "ישנתי בחדר אחד איתו. הוא לא ישן הרבה, מכיוון שהעביר את רוב לילותיו בלימוד קבלה. נראה היה כאילו הוא חי בעולם אחר. ר' שימע'לה ראה את העולם במבט מיסטי משהו."

"אמירת 'נשמת' שלו בשבת הייתה שלא מהעולם הזה. הייתה בה כל כך הרבה שפלות. זו הייתה תפילת שבח והודיה, אך היא בקעה ממעמקיו של לב נשבר."

הרב שפירא נזכר בסיפור שקשור לרבי שימע'לה ולאחת מהדמויות המרתקות ביותר של עולם החסידות שלפני השואה, האדמו"ר רבי אהר'לה מקו'ניץ (שהיה ידוע בכינויו 'דער ווילדער', בשל דרכיו המסתוריות ומנהגיו הפחות מקובלים).

כשביקר האדמו"ר מקו'ניץ בלובלין, יצאו מאיר'ל וחברו לפגוש אותו. "החבר שלי הגיע

"הוא חיך. אולי אף העריך את הכנות שלי. אינני יודע, אבל הייתי 'בפנים'. הייתי לתלמיד יח"ל בלובלין!"

■ ומה לגבי התוספות ההוא?

"אולי יום אחד עוד אבין אותו..."

החודשים הבאים היו מהחודשים הנעימים ביותר בחייו של מאיר. "זמן לא רב אחרי שהתקבלתי, נפתחו שערי הישיבה מחדש. הבחורים חזרו בכ"ח בסיוון. אהבתי מאוד את האווירה שם, את השמחה העצומה שהייתה לבחורים בלימוד."

"אינני יכול למנות עבורך את כל הגאונים שהיו בישיבה, מכיוון שהדבר יארך לי יום שלם. אם תבקש ממני למנות עבורך את ה'עם-ארצים', אוכל לעשות זאת בפחות משנה..."

הוא זוכר את השיעור הראשון ששמע מפיו של ראש הישיבה, הרב מלובלין. "הוא פתח במילות המשנה במסכת יומא, 'שבעת ימים קודם יום הכיפורים', אך לפני שציטט אותו, הוא שר את המילים 'זאגט די הייליגע משנה...' אני עדיין יכול לחוש את ההתלהבות שהייתה בו, שאותה העביר לנו במילים האלה, 'די הייליגע משנה'."

השבת בלובלין הייתה אף היא חוויה מיוחדת. תמיד היו שם אורחים, אנשים מסוגים שונים שבאו לעשות את השבת במחיצת הרב מלובלין. "הייתה שירה יפה, וכמובן הרבה שעות לימוד. לא בזבוז

"שמע", אמר לו רבי שימע'לה, "אני עובד כאן, וכחלק ממשמתי, יש לי הזכות להחליט מפעם לפעם על קבלת בחור. גש אל ה'בוחן', ובקש ממנו לבחון אותך."

הרב שפירא מחייך כשהוא נזכר בכך. "הבוחן, שקראו לו ה'פרושקבער-רב', ביקש ממני להכין 'תוספות' במסכת חולין. הוא יצא מהחדר, ונתן לי חצי שעה ללמוד אותו. אך ככל שניסיתי, לא הצלחתי להבין. הוא חזר אלי אחרי הזמן שנקבע, וביקשתי ממנו לתת לי חצי שעה נוספת. הוא הסכים."

"בינתיים, ניגש אלי אחד מבני הדודים שלי לומר לי שלום, וביקשתי את עזרתו בהבנת התוספות. גם הוא לא הצליח להבין אותן, אבל יצא לשאול את הבחורים הכי מוכשרים ומוצלחים בישיבה, ותוך זמן קצר - חזר עם תשובה. כשחזר ה'פרושקבער רב' הייתי מוכן."

"אמרת לי את הפשט והוא הנהן ואמר לי שהתקבלתי. אלא שמיד אחר כך אמרתי לו: 'האמת היא, שלא הצלחתי להבין את התוספות לבד. עזרו לי. הסיבה שאני מספר זאת היא, שכדי להבין את התוספות הזה צריך להיות גאון, ואני לא רוצה שיחשבו אותי לכה. אינני גאון. אם אתקבל, אינני חפץ שזה יהיה מותנה בגאונות שכזו, היה נאום מאיר'ל הצעיר."

הישיבה. זו הייתה הצעה טובה מכדי לוותר עליה, והוא לבסוף נכנע וקיבל".

כולם ידעו שהרב לא חש בטוב באותו שבוע, אך אף אחד לא ציפה לגרוע מכל. "הלכנו לישון באותו יום חמישי בלילה. פתאום שמענו דפיקות עזות בדלת. הייתה זו קבוצה של בחורים שבה לקרוא לרבי שימע'לה. הם הודיעו לו שמצבו של הרב נראה חמור.

"התלוויתי אליו לדירתו של הרב. כשהגענו לשם, יכולנו להרגיש שזה כבר אחרי הכל. הרבנית התייפחה, וכולם נראו המומים. הרב עודד אותם לשיי, ואף אמר כמה מילים: 'אר מיט שמחה' (רק בשמחה).

"הרגע הכואב ביותר עבורי היה בבוקר למחרת, כשהגיעה הקבוצה הגאה מלודז', נושאת עמה את כתב הרבנות החדש..."

אושר אמיתי

הרב שפירא זוכר גם את סיום הש"ס השני של לימוד הדף היומי, שהתקיים בשנת תרצ"ז. המהר"ם שפירא מלובלין כבר נפטר ועבים שחורים כיסו את שמי אירופה, אך למעלה מחצי מיליון יהודים למדו את הדף היומי.

עשרים אלף מהם מילאו את היכל הישיבה בלובלין לקראת החגיגה הגדולה, שבראשה ישבו גדולי ישראל שבאותה תקופה.

"אני זוכר איך ישב שם הרב מקוויגלוב, רכון קדימה כשפניו מוסבות לעבר הבמה. הוא סירב לשבת בצד הנכון, מאחר שרבו, האדמו"ר מסוכטשוב, נכח במקום והוא ביקש שלא להסב אליו את גבו.

"דמותו הייתה התגלמות הענווה. בשלב מסוים, התעורר ויכוח בלימוד בין כמה מהדמויות החשובות שעל הבמה, והוא התקשה להתאפק; הוא התפרץ ופלט סברה על הסוגיה. אחד מגדולי התורה הליטאיים הרים את מבטו בהפתעה ואמר, "האברך כאן הוא היחיד שמדבר לעניין".

הרפתקאות רבות עבר הרב מאיר שפירא שיחי' בעשרות השנים שחלפו מאז. הוא שרד את השואה ואת הרעב, את הרדיפות ואת הבריחה הגורלית בסופה של המלחמה. הוא היה אחד הנפשות התוססות ששמרו על גחלתה של לובלין בשנחאי הרחוקה, שם שימרו קומץ בחורים את שמה ואת ערכיה של הישיבה המפוארת, למרות שבקושי היה להם מנין.

הוא הגיע לאמריקה, והתחיל הכל מחדש. כעת, מספר ימים לפני סיום הש"ס הגדול בארה"ב, הוא מצביע לעבר מודעה גדולה המבשרת על החגיגה הצפויה. הוא מתכנן, בעזר ה', לנסוע מביתו שבמונסי אל הסיום הגדול, יחד עם מספר חברים צעירים מבית הכנסת שלו, 'בית תורה'. "זהו דבר נפלא", הוא אומר, "אני כבר מחכה ליום המאושר הזה".

ובאחת שבת הרב שפירא אל יום ז' במרחשוון ההוא. "היה קשה באותו לילה. הרב שפירא היה צעיר כל כך. אבל לפני פטירתו הוא כתב משהו לרבנית על פיסת נייר: 'מדוע את בוכה? כעת מתחיל האושר האמיתי'. לדידו, לא הייתה סיבה לבכי.

"ואף אני אומר: כעת מתחיל האושר האמיתי".

כי פעם ניצב בתחנת הרכבת ההומה בוורשה יחד עם כמה חברים, כשלפתע צריך היה להתפנות לרגע. הוא ביקש מחבר להשיג עבורו על התפילין עד שיחזור, אך מששב, הבינו הבחורים שהתפילין נגנבו.

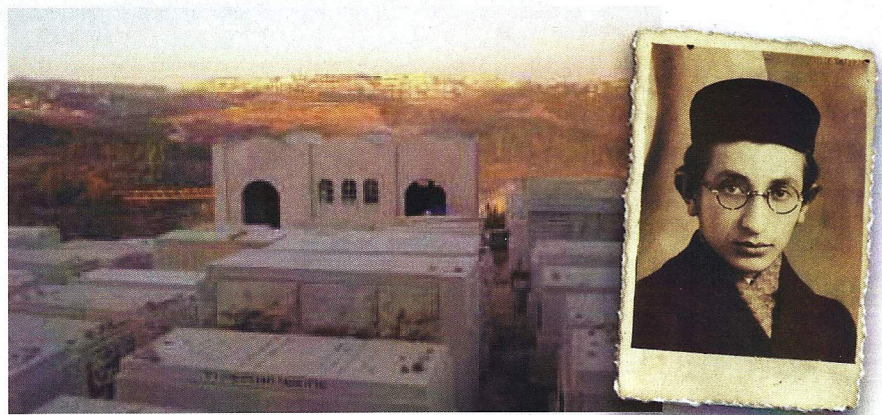
מכיוון שלא מאיר'ל ולא החבר המסכן יכלו להרשות לעצמם לקנות תפילין חדשות, פנו שני הבחורים לבקש את עצת הרב מקוויגלוב. הוא הציע שכל בחורי הישיבה ישתתפו יחד ברכישת זוג תפילין חדש עבור מאיר'ל, וכך יפתרו את הבעיה. קולו של הרב שפירא נשבר לפתע: "עדיין נמצאים עימי התפילין ההן, אני מחזיק אותן בפלורידה, ומתעטר בהם כל יום שאני שם; בחורף בדרך כלל. רוב הבחורים שתורמו ממעט דמי הכיס

מויז'ניץ. כשציין זאת באוזני הקווינצ'ער, הוא החל לשאול אותו את השאלות הכי מוזרות על אודות הרבי מויז'ניץ, שנפטר זמן קצר קודם לכן: מה היה שמו, היכן ישב, וכדומה.

"חברי איבד את לשונו, ולכן עניתי על חלק מהשאלות במקומו. הרבי מקווינצ' נעץ בי את מבטו, והשתתקתי.

"מאוחר יותר, כשחזרתי לישיבה, ביקש רבי שימע'לה, שהיה מעין תלמיד של הרבי, שאספר לו את שהתרחש אצלו. סיפרתי לו, והוא נאנח. "אוי, האם אינך מבין שהרבי משוחח בשפה אחרת משלך? הוא כנראה רצה לבקש איזו טובה מהרבי מויז'ניץ הנמצא בעולם העליון, ואתה, לשם מה היית צריך להתערב?"

"רוב הבחורים שתורמו ממעט דמי הכיס שהיו ברשותם עבור התפילין שלי שנעלמו, אינם עוד בעולם הזה. חלקם נרצחו בשואה וחלקם נפטרו מאוחר יותר. אך התפילין עדיין כאן. אני מהרהר בחבריי בכל פעם שאני מניח אותן..."

עדיין התפילין עימי. שפירא בנערותו. משמאל: קברו של מהר"ם שפירא מלובלין

שהיו ברשותם, אינם. חלקם נרצחו בשואה וחלקם נפטרו מאוחר יותר. אך התפילין עדיין כאן, חיים ושלמים. אני מהרהר בחבריי כל פעם שאני מניח אותן..."

רק בשמחה

הרב מאיר שפירא היה בישיבת חכמי לובלין בז' במרחשוון, הלילה העצוב שבו נפטר הרב מלובלין. היה זה אך מספר חודשים לאחר שפגש את רבי מאיר זצ"ל.

"צריך להבין, המצב הכלכלי שבר אותנו. הוא נותר ללא מוצא. הקהילה היהודית בלודז' הציעה לו לבוא ולכהן ברבנות העיר, אך הוא סירב שוב ושוב להצעה. הוא סירב לעזוב את ישיבתו האהובה. כעת, על רקע המצב הקשה, הם מצאו את ההזדמנות שלה ציפו.

"הם הבטיחו שאם יתמנה מהר"ם שפירא לרבם, יפרעו את כל חובות הישיבה. בנוסף, הבטיחו, יאפשרו לו לשהות שבועיים בחודש בין כותלי

רבי אהר'לה קיבץ סביבו ציבור של פשוטי עם. "הוא עסק ב'קירוב' לפני שזה הפך למושג", מסביר הרב שפירא. "הוא קירב אליו את היהודים הפשוטים ביותר, ונשא אותם בדרך החסידות". פעם, ישב מאיר'ל בעגלה יחד עם רבי שימע'לה והרבי מקווינצ'ניץ. רבי שימע'לה התבטא אז באזני רבו: "הרבי זוכה לכוז הצלחה בהחדרת יראת שמים לליבם של יהודים פשוטים; למה שלא יעשה משהו למענם של בחורי ישיבות?" הרבי חיך וענה: "הרבה יותר קשה להגיע ללבו של בחור ישיבה מאשר ללבו של יהודי פשוט".

דין תורה

דמות נדירה אחרת שהסתובבה בישיבה הייתה הרב מקוויגלוב, רבי צבי אריה פרומה, בעל 'ארץ צבי'. "הבחורים העריצו את גאונותו ואת דרכו הייחודית בלימוד", מספר הרב שפירא, ואחר מוסיף, "היה לי פעם דין תורה אצלו". מה הייתה סיבת המחלוקת? הרב שפירא מספר